

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА  
Географічний факультет**

**«УХВАЛЕНО»**

Вченою радою географічного факультету  
протокол № 9 від 25 лютого 2021 року

Голова вченої ради географічного факультету

  
проф. Запотоцький С.П.

**ПРОГРАМА  
ВСТУПНОГО ВИПРОБОВУВАННЯ  
НА ЗДОБУТТЯ СТУПЕНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ -  
«МАГІСТР» (денна форма навчання)**

***ОСВІТНІЙ РІВЕНЬ - МАГІСТР  
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 10 «ПРИРОДНИЧІ НАУКИ»  
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 106 «ГЕОГРАФІЯ»***

***ОСВІТНЬО-НАУКОВА ПРОГРАМА  
«УРБАНІСТИКА ТА РЕГІОНАЛЬНИЙ РОЗВИТОК»***

***Київ – 2021***

## *Передмова*

Вступник до магістратури за освітньою програмою «Урбаністика та регіональний розвиток» повинен знати сучасні положення суспільної географії, урбаністики та регіоналістики, володіти навичками суспільно-географічних, урбаністичних та регіональних досліджень, що викладалися у базових дисциплінах за освітнім рівнем «Бакалавр». *Вступник до магістратури повинен знати:* теоретичні та методичні засади суспільної географії, сучасні концепції соціальної, економічної та урбаністичної географії, а також спеціалізовані теоретичні та методичні підходи і принципи урбаністичних досліджень, управління регіональним розвитком; закономірності, чинники та особливості регіонального та міського розвитку в Україні та світі. *Вступник до магістратури повинен вміти:* застосовувати сучасні методи суспільно-географічних, урбаністичних та регіональних досліджень, використовувати засоби географічного моделювання, ГІС-технології, виявляти регіональні відміни та особливості розвитку суспільно-просторових процесів, аналізувати основні проектно-планувальні документи територіального (регіонального та міського планування).

## *Програма*

Об'єкт та предмет суспільної географії. Місце суспільної географії в системі географічних наук. Структура суспільної географії. Методологічні підходи в суспільній географії. Закони та закономірності в суспільній географії. Сучасні напрями суспільно-географічних досліджень. Просторова (територіальна) організація суспільства. Географічний поділ праці. Суспільно-географічне положення. Суспільно-просторові процеси. Типи та елементи територіальної структури господарства. Опорний каркас території. Агломерації, вузли, центри, пункти. Територіальна спеціалізація господарства. Територіальна концентрація людської діяльності.

Концепції соціальної географії. Поняття про соціально-демографічний розвиток. Моделі демографічного переходу. Концепції міграційної поведінки населення. Напрями та концепції культурної географії. Концепції географії релігії. Напрями медичної географії. Географія дозвілля. Соціально-гуманістичні напрями географічних досліджень. Територіальна ідентичність. Сприйняття простору. Перцепційні портрети регіонів. Гендер і географія. Рівень та якість життя населення. Соціальні негаразди. Безпека життєдіяльності населення.

Концепції економічної географії. Природно-ресурсний потенціал регіонального розвитку. Концепції та моделі ринку праці. Концепції регіональних промислових комплексів та територіальних кластерів.

Концепції урбаністичної географії. Поняття урбогенезу. Мережі міських поселень. Концепції світових, глобальних міст, міст-регіонів. Метрополітенські регіони, їх структура. Моделі просторової структури міст. Процеси просторового розвитку міст. Джентрифікація. Публічні простори міст. Розвиток приміської зони. Субурбанізація. Псевдоурбанізація. Неконтрольований розвиток міст.

Поняття регіонального розвитку. Чинники регіонального розвитку.

Концепції нерівномірного регіонального розвитку. Модель «центр-периферія». Рівні соціально-економічного розвитку регіонів. Суспільно-географічне районування. Принципи, критерії та показники суспільно-географічного районування. Методика районування. Територіальне планування. Генеральна схема планування території України. Регіональне та районне планування. Міське планування та містобудування. Містобудівна документація.

Методи суспільно-географічних, урбаністичних та регіональних досліджень. Кількісні та якісні методи дослідження. Методи спостереження. Методи опитування та інтерв'ю. Математико-статистичні методи. Кореляційно-регресійний, кластерний, факторний аналіз. Географічне моделювання. Картографічні методи. Геоінформаційні системи та технології.

Міський розвиток в Україні та світі. Особливості урбанізації в Україні. Міста України. Міські агломерації. Стадії міського розвитку в Україні. Демографічна ситуація в містах України. Густота міського населення в Україні. Урбанізація в світі. Найбільші міста та міські агломерації світу, світові (глобальні) міста, чинники їх формування та розвитку. Еволюція форм міського розселення в різних країнах.

Регіональний соціальний розвиток в Україні та світі. Доходи населення в регіонах України. Регіональні особливості поширення бідності, захворюваності, злочинності в Україні та світі. Гендерні співвідношення в регіонах України та світу. Центри притягання мігрантів. Соціальні проблеми та виклики в світі. Цілі сталого розвитку.

Регіональний економічний розвиток в Україні та світі. Природно-ресурсний потенціал України як чинник регіонального розвитку. Регіональні ринки праці в Україні. Галузі спеціалізації промисловості регіонів України. Чинники розміщення та центри окремих галузей промисловості. Промислові райони та вузли України. Чинники розвитку сільського господарства в регіонах України. Галузі спеціалізації сфери послуг регіонів України. Географія транспорту України. Найбільші залізничні вузли, аеропорти України. Транспортні магістралі. Географія світового господарства та міжнародний поділ праці. Чинники нерівномірного економічного розвитку регіонів у світі. Роль природних ресурсів, людського капіталу, технологічних та інституційних факторів у розвитку господарства країн світу. Полюси економічного зростання в світі. Технополіси світу. Спеціальні економічні зони. Нові індустріальна країни. Найбільш відсталі регіони світу.

Регіоналізація країн світу. Макрорайони України. Суспільно-географічна характеристика Столичного, Центрального, Північно-Східного, Придніпровського, Донецького, Причорноморського, Подільського, Карпатського та Північно-Західного макрорайонів України. Районування США, Канади, Великої Британії, Німеччини, Франції, Японії, Китаю.

### **Список рекомендованої літератури**

Голиков А.П., Олійник Я.Б., Степаненко А.В. *Вступ до економічної і соціальної географії*. – К.: Либідь, 1996. – 320 с.

Гудзеляк І.І. *Географія населення*: Навч. посібник. – Львів: ЛНУ імені

Івана Франка, 2019. – 256 с.

Дронова О.Л. *Геоурбаністика*: Навч. посібник. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2014. – 419 с.

*Економічна і соціальна географія світу*: Навч. посібник. / За ред. С.П. Кузика. – Львів: Світ, 2002. – 672 с.

Куйбіда В.С., Білоконь Ю.М. *Територіальне планування в Україні: європейські засади та національний досвід*. – К.: Логос, 2009. – 108 с.

Мезенцев К.В. *Регіональне прогнозування соціально-економічного розвитку*: Навч. посібник. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2004. – 82 с.

Мезенцев К.В., Мезенцева Н.І., Мостова І.О., Сайчук В.С. *Географія праці: сучасні концепти та ринки праці регіонів*: Навч. посібник. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2014. – 190 с.

Мезенцев К.В., Підгрушний Г.П., Мезенцева Н.І. *Регіональний розвиток в Україні: суспільно-просторова нерівність та поляризація*: Монографія. – К.: Прінт сервіс, 2014. – 132 с.

Мезенцева Н.І., Батиченко С.П., Мезенцев К.В. *Захворюваність і здоров'я населення в Україні: суспільно-географічний вимір*: Монографія. – К.: ДП «Прінт Сервіс», 2018. – 136 с.

Мезенцева Н.І., Кривець О.О. *Гендер і географія в Україні*: Монографія. – К.: Ніка-Центр, 2013. – 194 с.

Мезенцева Н.І., Мезенцев К.В. *Суспільно-географічне районування України*: Навч.-метод. посібник. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2000. – 228 с.

Олійник Я.Б., Запотоцький С.П., Кононенко О.Ю., Мельничук А.Л., Пасько В.Ф. *Регіональна економіка*: Навч. посібник / За ред. Я.Б. Олійника. – К., 2008. – 444 с.

Олійник Я.Б., Степаненко А.В. *Теоретичні основи розміщення продуктивних сил і регіональної економіки*: Підручник. – К.: ВГЛ «Обрії», 2011. – 182 с.

Пістун М.Д., Мезенцев К.В., Тьорло В.О. *Регіональна політика України: суспільно-географічний аспект*: Монографія. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2004. – 130 с.

Смаль І., Харченко О. *Соціально-економічна географія світу. Регіони і країни: Європа*: Навч. посіб. – Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2013. – 499 с.

*Соціальна географія*: Підручник / За ред. Л. Немець та К.Мезенцева. – К.: Фенікс, 2019. – 304 с.

*Соціально-економічна географія України*: Навч. посібник. / За ред. О.І. Шабля. – Львів: Світ, 1994. – 608 с.

Топчієв О.Г. *Основи суспільної географії*: Навч. посібник. – Одеса: Астропринт, 2001. – 560 с.

Топчієв О.Г., Мальчикова Д.С. *Планування території*: Навч. посібник. –

Херсон: Грінь Д.С., 2014. – 268 с.

Топчієв О.Г., Мальчикова Д.С., Яворська В.В. *Регіоналістика: географічні основи регіонального розвитку і регіональної політики: Навч. посібник.* – Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. – 372 с.

Топчієв О.Г. *Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики: Навч. посібник.* – Одеса: Астропринт, 2005. – 632 с.

*Урбаністична Україна: в епіцентрі просторових змін: Монографія / За ред. К.Мезенцева, Я.Олійника, Н.Мезенцевої.* – К.: Фенікс, 2017. – 438 с.

Шаблій О.І. *Основи суспільної географії: Підручник.* – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2012. – 296 с.

Шаблій О.І. *Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії:*

Монографія. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2001. – 744 с.

Юрківський В.М. *Регіональна економічна і соціальна географія. Зарубіжні країни: Підручник.* – К.: Либідь, 2000. – 416 с.

**Укладачі програми:**

**д.г.н., проф. Мезенцев К.В.;**

**к.г.н., доц. Пасько В.Ф.;**

**к.г.н., доц. Провотар Н.І.**